

Бојан В. Божовић, студент докторских студија
Универзитет у Београду
Правни факултет у Београду
batricbozovic@yahoo.com

СЕВЕР И ЈУГ ЕВРОПСКОГ РАДНОГ И СОЦИЈАЛНОГ СУДСТВА

Сажетак: У раду се размајра судска заштитна социјално-економских права. Пружа се ујореднојравни приказ радној и социјалној судства на два поља евројској социјалној модела. Са једне стране, анализира се решавање радних и социјалних спорова у јосјуйку јред судом у Данској и Шведској, као јредставницима нордијској социјално-демокрајској модела државе блајосјања, којеј одликује напашен јавни инјерес за функционисањем система социјалне сигурности и бијна улоја социјалних јарјнера јриликом решавања радних спорова, а са друје стране, анализира се радно и социјално судство у Шјанији и Ијалији, као јредставницима медитеранској модела државе блајосјања, којеј одликује специјализација радној и социјалној судства у јроцесном, али не и у организационом појледу. Све у циљу афирмације институционализације специјализованој професионалној судства за решавање радних и социјалних спорова код нас.

Кључне речи: социјално-економска права, радни и социјални спор, евројски социјални модел, држава блајосјања, радно и социјално судство.

1. УВОД

Остваривања основних социјално-економских права и слобода условљено је квалитетном и ефикасном судском заштитом, јер уставне и законске гаранције права из радног и социјалног односа не значе много уколико нису изграјене адекватне судске процедуре којима ће се санкционисати кршење тих права. Мејутим, судови су по својој природи строго формалне и споре институције, а егзистенцијална угроженост, која је честа одлика радног и социјалног спора, изискује прилагођавање правосуја том животном факту, тако да савремена демократска држава, која је нужно заинтересована за адекватну заштиту основних лјудских права, па измеју осталог и за соци-

јално-економска права¹, реагује прилагођавањем дела правосудног система посебним друштвеним околностима у сфери радноправног и социјалноправног односа. При том, та реакција државе, у европским оквирима, неретко иде до мере формирања специјализованог радног и социјалног судства.

Институционализација специјализованог професионалног судства за решавање радних и социјалних спорова, јесте на линији поимања друштва и државе у складу са европским социјалним моделом. Наиме, филозофија изградње европског социјалног модела заснива се на нужним социјалним корекцијама функционисања тржишне економије, у условима владавине права, што је водило афирмисању основних социјалних права, као садржају европског социјалног модела заснованог на вредностима солидарности и хуманости, као и економског раста уз очување социјалне кохезије и социјалног прогреса.² Суштински европски социјални модел значи да је економски развој незамислив без укупног друштвеног, односно социјалног напретка, са већим степеном социјалне укључености, који се огледа у постизању одрживог привредног раста, увећања броја и квалитета радних места и јачања социјалне кохезије. Речју, ради се о томе да је богатство економије услов за унапређење људског живота, односно да треба пронаћи равнотежу између економских резултата и социјалног напретка.³

У овирима европског социјалног модела разликују се четири основна модела државе благостања: англосаксонски, скандинавски, континентални и медитерански. Сваки од наведених модела, по правилу, има институционализовано специјализовано радно и социјално судство, при чему ће за потребе овог рада посебна пажња бити посвећена: са једне стране, данском и шведском судству, као представницима скандинавског или социјално-демократског модела државе благостања, којег одликује висок ниво декомодификације, усмереност државе на пуну запосленост, финансирање система социјалне сигурности углавном посредством пореза, а препознатљив је по низу универзалних права која се остварују на принципима једнакости и солидарности, док систем државе благостања обезбеђује висок ниво ефикасности и једнакости; и са друге стране, шпанском и италијанском судству, као представницима медитеранског модела државе благостања, којег одликује парцијално имплементиран систем социјалне сигурности, који подразумева високе пензијске накнаде и низак ниво социјалне заштите,

---

¹ Више, Вид. Предраг Јовановић, „Нормативна изградња људских и социјално-економских права“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, Нови Сад 3/2010, 103-115.

² Бранко Лубарда, „Социјална права и достојанство на раду“, *Радно и социјално право*, Београд 2008, 9-37, Сенад Јашаревић, „Социјална сигурност и социјална држава“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, Нови Сад 3/2009, 151-165.

³ Brian Bercusson, *European Labour Law*, Cambridge University Press, UK 2009, 261-287; Драган Ђурић, *Европски социјални модел*, Београд 2013, 56-65.

финансирање система социјалне сигурности претежно из доприноса, али значајну улогу играју и други извори, поготову црква, док је систем државе благостања *чувен* по неефикасности и неједнакости⁴

2. КРАЉЕВИНА ДАНСКА

Данска је прва европска земља која је легализовала синдикално организовање, 1849. године, а рани развој синдикализма утицао је на то да се колективно преговарање још у XIX веку одвијало на више нивоа, да би већ 1899. године од стране Федерације данских синдиката (*LO*) и Конфедерације данских послодаваца (*DA*) био закључен први централни колективни уговор, Септембарски споразум (*Septemberforliget*), што је најранији такав пример у свету. Тиме је трасирана данска коцепција уређивања радних односа, која се заснива на саморегулацији.⁵

2.1. Радни суд у Данској

У духу мирног решавања радних спорова, 1910. године, у Краљевини Данској основан је трипартитни арбитражни суд за решавање правних колективних радних спорова, који је 1964. године преименован у Радни суд (*Arbejdsretten*), а који функционише и данас.⁶ Наиме, у Данској постоји један радни суд чије је седиште у Копенхагену, а који је надлежан за целу државу.⁷

Организација, састав и надлежност радног суда - Радни суд се налази изван система судова опште надлежности. Институционализован је као једностепена судска инстанца, чији је главни циљ брзо и квалитетно решавања радних спорова. Састоји од 6 професионалних судија (једног председника и пет потпредседника суда) – све судије Врховног суда Данске, као и од 43 судија поротника, изабраних на предлог репрезентативних организација радника и послодаваца. Судско веће се, по правилу, састоји од једног професионалног судије, као председника већа, и шест судија по-

⁴ Коста Јосифидис, Новица Супић, „Држава благостања – конвергенција: одоздо *versus* одозго“, *Зборник Мајнице Српске за друштвене науке*, Нови Сад 130/2010, 21-42; Д. Ђурић, 56-65.

⁵ Сенад Јашаревић, *Решавање радних спорова мирним путем у теорији и пракси – докторска дисертација*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду 2000, 188-190; Bob Hepple, Bruno Veneziani, *The Transformation of Labour Law in Europe*, Oxford - Portland 2009, 266-273.

⁶ В. Hepple, В. Veneziani, 266-273.

⁷ *The Danish Labour Court Act*, <http://ealcj.org/pdf/TheDanishLabourCourAct.pdf> 19. мај 2015., чл. 1.

ротника, као чланова већа, који на паритетном принципу представљају раднике и послодавце.⁸

Дански радни суд је надлежан искључиво за правне колективне радне спорове, док су за индивидуалне радне спорове надлежни судови опште надлежности, са изузетком спорова у вези отказа уговора о раду, које решава специјални арбитражни Одбор за отказе, а интересни радни спорови се решавају алтернативним методама. Адвокатско заступање пред радним судом није обавезно.⁹

Поступак пред радним судом - Пре покретања поступка пред радним судом социјални партнери су дужни да покушају мирно решење спора у процедури мирења и посредовања и то прво на нижем нивоу, на којем је дошло до спора, а потом на вишем нивоу централних организација радника и послодаваца.¹⁰

Поступак пред радним судом се покреће подношењем писаног акта од стране тужиоца и даље тече у складу са акузаторским начелом, по чему се не разликује од поступка пред судовима опште надлежности, с тим да је поступак хитан, што представља *differentiu specificu* у односу на редовну парницу. Пре одржавања главне расправе професионалин судија може одржати рочиште за консилијацију, уколико процени да има могућности за мирно решење спора. Такође, судије радног суда имају право да доносе привремене мере, а које овлашћење судије често користе, те одређују привремене мере које, по правилу, буду на снази до правноснажног окончања спора. Главна расправа је усмена и јавна, а у погледу извођења доказа и правила о терету доказивања не постоје специфичности у односу на општи парнични поступак, тј. важе класична правила акузаторског поступка. Радноправни спор се мериторно решава пресудом, која се доноси у року од четири до осам недеља од закључења главне расправе, а након већања и гласања.¹¹

Специфично решење код данског специјализованог радног судства јесте да против пресуда радног суда није дозвољено изјављивање, нити редовних, нити ванредних, правних лекова. Наведено позитивноправно решење је вероватно у вези са чињеницом да су професионалне судије у већима радног суда судије Врховног суда Краљевине Данске, као највише судске инстанце у тој држави, те не постоји виша судска инстанца која би контролисала njihove одлуке.¹²

---

⁸ James Andersen, „Case management in the Danish Labour Court“, *Twelfth Meeting of European Labour Court Judges*, Budapest 2004.

⁹ *Ibid.*; *A Closer Look at the Courts of Denmark*, The Danish Court Administration, Copenhagen 2012, 12-16; Bernard Vivier *et al.*, *Les juridictions du travail dans les Etats membres de la Communauté économique européenne*, Institut supérieur du travail, Conseil supérieur de la prud'homie, La documentation Française 1990, 100-117; С. Јашаревић, 188-190.

¹⁰ В. Vivier *et al.*

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

2.2. Решавање социјалноправних спорова у Данској

Контролу законитости рада институција система социјалне сигурности у Данској врше посебна тела, која су формално-правно органи управе, односно налазе се у оквиру система управе, али су у свом раду независна од извршно-управне власти.¹³ За потребе овог истраживања, органи који у Данској решавају социјалноправне спорове биће названи *ујравно-судски одбори*, јер такав назив најбоље одражава мешовиту природу ових субјеката, који имају управно тело и судску душу (организационо то су органи управе, али функционално представљају независне судске инстанце).

Против одлука управно-судских одбора може се покренути поступак пред судовима опште надлежности, са одређеним ограничењима у погледу оцене целисходности одлука одбора од стране суда, с тим да се таква процедура изузетно ретко примењује. Међутим, неретко се дешава да рад управно-судских одбора контролише омбудсман, који нема овлашћења да мериторно реши предметни социјалноправни спор, али може да спроведе сопствену истрагу и на основу ње критикује рад одбора, као и да му изнесе препоруке за решење конкретног спора.¹⁴

Организација, састав и надлежност управно-судских одбора - У данској постоји више управно-судских одбора, од којих су најзначајнији *Одбори за социјалноправну заштити* и то првостепени одбори (*Social ankenævnet*) и другостепени одбор (*Social ankestyrelse*). *Social ankenævnet* се оснивају на нивоу округа и одлучују о тужбама против одлука институција система социјалне сигурности на нивоу општина и округа (*Sociale udvalg*). У њихов састав улази седам чланова и то начелник округа (*Amstmand*) и још шест чланова које поставља министар за социјална питања, на предлог општинских и окружних управних власти, као и на предлог организација које заступају интересе осигураника и корисника социјалне заштите. *Social ankestyrelse* је највиша жалбена инстанца у области социјалне сигурности, која је организационо повезана са Министарством за социјална питања, али је независна у свом раду. У њен састав улази представник државе, који председава већем, и још два члана која се бирају на предлог послодавца и синдиката, те на предлог општинских и окружних власти, као и на предлог организација која заступају интересе осигураника и корисника.¹⁵

Социјалне спорове у вези са правом на заштиту деце решава пореска управа, која доноси одлуке у једноступеном поступку, а социјалне спорове у вези са правима по основу незапослености решавају *Дирекције за осигу-*

¹³ Danny Pieters, *The Social Security Systems of the Member States of the European Union*, Antwerp – Oxford, 2002, 72-74.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

рање од незајосленостџи (*Direktorat for arbejdsloshedsforsikringen*), као првостепене инстанце, и Жалбени одбор за осигурање од незајосленостџи (*Arbejdsloshedsforsikringens Ankenævnet*), као другостепена инстанца, која је трипартитног састава – састоји се од пет чланова, од којих по једног представника имају и радници и послодавци.¹⁶

Поступак пред одборима за социјалноправну заштиту - Осигураници и корисници социјалне заштите у Данској, уколико су незадовољни одлуком институција система социјалне сигурности, могу да покрену поступак пред управно-судским одборима, на тај начин што ће тужбу претходно поднети предметној институцији која је донела спорну одлуку (*sociale udvalg*) и то, по правилу, у року од четири месеца. Ако *sociale udvalg* не донесе нову одлуку, у конкретној социјалноправној ствари, која је у потпуности у складу са захтевом подносиоца, надлежност над спором прелази на првостепени одбор за социјалноправну заштиту (*Social ankenævnet*).¹⁷

Председник већа првостепеног одбора за социјалноправну заштиту у нарочито хитним случајевима може донети привремену меру, а у једноставнијим споровима одлуку може донети и сам, без учешћа чланова већа. Против одлуке првостепеног одбора може се изјавити жалба другостепеном одбору за социјалноправну заштиту (*Social ankestyrelse*), али само у случају спора у вези са начелним питањима социјалне сигурности, поготово ако се ради о примени материјалног права. У одређеним споровима *Social ankestyrelse* поступа и као првостепена судска инстанца (нпр: у социјалним споровима против одлука институција социјалне сигурности у Копенхагену и Фредериксбергу).¹⁸

3. КРАЉЕВИНА ШВЕДСКА

Заједно са осталим скандинавским земљама, Шведска је пример доброг функционисања економске и социјалне демократије, што је резултат традиционално високог нивоа друштвене толеранције и поштовања права грађана. У овим заједницама социјални мир представља једну од основних друштвених вредности.¹⁹

3.1. Радни суд у Шведској

Шведски трипартитни радни суд је почео са радом 1. јануара 1929. године, на основу Закона о радном суду и Закона о колективним уговорима,

---

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ С. Јашаревић, 168-172.

оба од 1928. године. С` обзиром да је шведски законодавац био инспирисан данском институционализацијом специјализованог радног судства, радни суд у Шведској је на почетку свог рада био надлежан само за правне колективне радне спорове. Међутим, након Другог светског рата надлежност радног суда се постепено проширивала и на индивидуалне радне спорове, и то прво, законодовном реформом од 1947. године, на одређене индивидуалне радне спорове запослених у приватном сектору, а потом, Законом о државним и општинским службеницима од 1966. године, на одређене индивидуалне радне спорове јавних службеника, да би се Законом о заштити запослених од 1974. године и Законом о заједничком регулационом радног живота од 1976. године заокружио процес преласка шведског радног суда на доминантно решавање индивидуалних радних спорова, уз задржавање надлежности и за решавање колективних радних спорова.²⁰

Организација, састав и надлежност радног суда - У Краљевини Шведској функционише један трипартитан радни суд (*Arbetsdomstolen*), са седиштем у Стокхолму. По правилу, веће радног суда укључује, са једне стране, председника и потпредседника већа, који су професионалне судије са великим правосудним искуством, и експерта за тржиште радне снаге, који је углавном функционер у влади, као представнике државе (*officials*), и са друге стране, два представника послодаваца, које одређују Шведска конфедерација удружења приватних послодаваца – *SAF* и послодавци у јавном сектору на локалном и регионалном нивоу, и два представника радника, које одређују Шведска конфедерација синдиката – *LO*, Шведска конфедерација синдиката јавних службеника – *TCO* и Шведска конфедерација удружења високостручних занимања – *SACO*²¹. Професионални судија председник већа је једини члан већа коме је рад у радном суду основно занимање,²² док сви остали чланови већа обављају судијску дужност као споредну делатност. Шведски радни суд може заседати и у шесточланом, петочланом и трочланом већу, с` тим да судско веће увек мора бити састављено на трипартитном принципу и увек мора имати једнак број представ-

²⁰ В. Неппле, В. Венезиани, 263-287; Бранко Лубарда, *Решавање колективних радних спорова – методи и институције*, Правни факултет Универзитета у Београду 1999, 141-142;

www.arbetsdomstolen.se/pages/page.asp?IngID=7, 11. април 2015.

²¹ *SACO – Swedish Confederation of Professional Associations* је конфедерација 26 независних удружења високообразованих радника у Шведској, која има око 550.000 високообразованих чланова, углавном адвоката, архитеката, лекара, професора, економиста и других високо стручних занимања; више, Вид.: Anders Kjellberg, *Union density and specialist/professional unions in Sweden*, Faculty of Social Sciences, Lund University 2014.

²² Радни суд у Шведској има укупно четворо судија који врше функцију председника већа, одакле произлази да Радни суд може формирати највише четири судска већа.

ника радника и послодаваца. Одређене процесне одлуке председник већа доноси као судија појединац.²³

За судско решавање радних спорова у Краљевини Шведској специфична је подела надлежности између Радног суда и регионалних (окружних, обласних) судова, као најнижих судова опште надлежности. Наиме, Радни суд поступа као првостепени суд приликом решавања колективних радних спорова и приликом решавања индивидуалних радних спорова у случајевима радника који су чланови синдиката који је закључио колективни уговор, под условом да исти пристане да га у поступку пред судом заступа синдикат и да са синдикатом буде у односу супарничара, док у случајевима индивидуалних радних спорова синдикално неорганизованих радника и радника који су чланови синдиката али нису пристали да их синдикат заступа у поступку пред судом и да буду супарничари са синдикатом, регионални судови поступају као првостепени, а Радни суд је апелациона инстанца.²⁴

Поступак пред радним судом - Поступак пред радним судом регулише Закон о судском поступку у радним споровима од 1974. године, као *lex specialis*, а општи парнични поступак се примењује супсидијарно, као *lex generalis*.²⁵

Пре покретања поступка пред Радним судом, када је он првостепена инстанца, обавезан је претходни покушај решавања радног спора алтернативним путем на локалном и централном нивоу, у који поступак обавезно мора бити укључен синдикат, уз сагласност радника. Ова аутономна процедура је брза и неформална, а неретко се завршава закључењем вансудског поравнања, које има правну снагу извршне исправе.²⁶

Када Радни суд поступа као првостепени суд, иницијални акт у радном спору увек подноси синдикат, с` тим што у индивидуалном радном спору синдикат тужбу подиже и у своје име и у име радника чије је социјално-економско право повређено, а у тужби се као тужени морају означити и конкретни послодавац, код кога радник обавља подређени рад, и послодавачка организација чији је послодавац члан, изузев у случају када је појединачни послодавац закључио колективни уговор са синдикатом. Са друге стране, у случају спора из радног односа у ком послодавац тражи заштиту својих права по основу организовања производног процеса, тужбу

---

²³ Б. Лубарда; www.arbetsdomstolen.se/pages/page.asp?IngID=7, 11. април 2015.

²⁴ *Ibid.*; Martin Vranken, „Specialisation and Labour Courts: A Comparative Analysis“, *Comparative Labor Law Journal*, Vol. 9, Issue 4, 1988, 497-525.

²⁵ Петар Стојановић, *Специјализовани судови за решавање радних спорова – масџер рад*, Правни факултет Универзитета у Београду 2010, 82-83.

²⁶ М. Vranken; С. Јашаревић, 168-172.

подиже послодавачка организација, чији је послодавац члан, у своје име и у име послодавца, а против синдиката и радника истовремено, наводећи их као супарничаре, овога пута на туженој страни.²⁷

Када суд опште надлежности решава индивидуални радни спор у првом степену примењују се класична правила грађанског поступка и тада страначку способност у парничном поступку имају само радник и послодавац који су у правном односу по основу обављања подређеног рада.²⁸

Када Радни суд поступа као првостепени суд у поступку се одржава припремно рочиште, на којем се начелно разјашњава чињенично стање, у смислу утврђивања спорних и неспорних чињеница, одређују доказна средства која ће бити изведена на главној расправи и дефинише меродавно право у конкретној правној ствари. На припремном рочишту председник већа има истражна овлашћења, на основу којих може одређивати извођење доказа које странке нису предложиле, а има и неформалну обавезу да утиче на странке да радни спор реше поравнањем.²⁹ Када Радни суд поступа као другостепени суд, по правилу, се не одржава припремно рочиште.³⁰

У поступку пред радним судом, по правилу се, одржава усмена и јавна главна расправа, а суд има дужност да главну расправу одржи у складу са начелом хитности. Са тим у вези, просечно трајање првостепеног поступка пред Радним судом износи око шест месеци.³¹

Након закључења главне расправе суд објављује пресуду, а потом је и доставља странкама. Изузетно, у оправданим околностима, суд има овлашћења да донесе пресуду и без одржавања главне расправе, под условом да се странке сагласе са тим.³²

Странке пред шведским радним судом ослобођене су обавезе плаћања трошкова судских такси.³³

Када радне спорове у првом степену решавају регионални судови странке у поступку, по правилу, имају право на изјављивање редовног правног лека, о ком одлучује Радни суд. Са друге стране, када радне спорове у првом степену решава Радни суд није дозвољено изјављивање жалбе. Тако да су одлуке шведског радног суда, без обзира да ли је првостепена или другостепена инстанца, увек правноснажне.

²⁷ www.arbetsdomstolen.se/pages/page.asp?IngID=7, 11. април 2015.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Више од пола случајева пред шведским радним судом буде решено судским или вансудским поравнањем: *Ibid.*; M. Vranken.

³⁰ *Ibid.*

³¹ *Ibid.*

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

3.2. Решавање социјалноправних спорова у Шведској

Социјални спорови у Шведској имају третман посебне врсте управних спорова, тако да се о њима одлучује у класичној процедури решавања управних ствари, прво у управном поступку, а потом у поступку пред управним судовима. Наиме, у управном поступку у шведској обавезан корак пре подизања тужбе пред управним судом јесте подношење захтева за поновно разматрање одлуке пред организацијом која је, у оквиру вршења управних овлашћења, донела спорну одлуку, а како би се покушало да се управна ствар реши на најбржи и најјефтинији начин. Уколико подносилац захтева не буде задовољан исходом интерног поступка поновог разматрања, има право да подигне тужбу пред управним судом.³⁴

Ипак постоје одређене специфичности у појединим гранама система социјалне сигурности. Тако, лице које је незадовољно одлуком шведског фонда за осигурање од незапослености може да се жали Одбору за тржиште рада, под условом да је претходно поднео захтев за поновно разматрање одлуке пред органима фонда, при чему Одбор за тржиште рада може размотрити одлуку фонда и по службеној дужности. Против одлуке Одбора за тржиште рада може се подићи тужба пред управним судом. Такође, приликом оспоравања одлука шведских локалних институција система социјалне заштите установљена је специфичност, која се огледа у факту да тужбу управном суду може поднети, поред лица о чијим је социјално-економским правима одлучено, и свако друго лице. Таква тужба се назива јавна тужба (*communal appeal*) и може се подићи само из разлога погрешене примене права.³⁵

Битно је истаћи да парламентарни омбудсман има значајну улогу у контроли законитости одлука институција система социјалне сигурности, с` обзиром да се његове препоруке и критике, иако правно необавезујуће, схватају веома озбиљно, пре свега због ауторитета који заштитник грађана има у шведском друштву.³⁶

Управни судови у Шведској - Шведски управно-судски поступак је тростепен. У првом степену управне спорове, односно социјалноправне спорове, решавају регионални управни судови (*Forvaltningsratt*), којих у Шведској има 12, а који, по правилу, заседају у четворочланом већу, при чему је професионални судија председник већа, а троје судија поротника су чланови већа. Судије поротници су лаици са специјалним знањем у одређеним друштвеним областима, тако да је састав судског већа различит у

---

³⁴ D. Pieters, 328-329.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

зависности од природе спора који се решава пред управним судом.³⁷ У другом степену социјалне спорове решавају апелациони управни судови (*Kammarratt*), којих у Шведској има четири, а који, по правилу, заседају у трочланом већу, састављеном искључиво од професионалних судија. Међутим, у случају социјалних спорова у састав судског већа улазе и двоје судија поротника, који имају посебна знања и искуства у области социјалне сигурности.³⁸ У трећем степену социјалне спорове у Шведској решава Врховни управни суд (*Hogsta forvaltningsdomstolen*), који се састоји од 14 судија, од којих је један председник суда.³⁹ Апелациони управни судови и Врховни управни суд у Шведској поступају само у случајевима од нарочитог значаја.⁴⁰

4. КРАЉЕВИНА ШПАНИЈА

Специјализовано радно судство у Шпанији уведено је законодавном реформом од 1908. – 1912. године, када су формиран тзв. индустријски судови, који су били надлежни за решавање индивидуалних радних спорова. Међутим, за време диктатуре Генерала *Primo de Rivera*, Краљевским декретом од 1926. године, надлежност индустријских судова је ограничена само на несреће на раду, да би у Другој Шпанској Републици, Законом од 1931. године, надлежност била проширена и на новчана потраживања по основу рада. За време Франкове владавине укидају се индустријски судови и уводе се радни судови, који се формирају на покрајинском нивоу, уз постојање једног Централног радног суда за целу државу, а који су били специјализовани за решавање индивидуалних радних спорова и социјалних спорова.⁴¹

Темељи актуалног радног и социјалног судства у Краљевини Шпанији постављени су Законом о радном поступку (*Ley de Procedimiento Laboral - LPL*) од 1990. године, са изменама и допунама од 1994. године. Глав-

³⁷ www.domstole.se/Funktioner/English/The-Swedish-courts/County-administrative-courts/, 20. април 2015.;

D. Pieters.

³⁸ D. Pieters;
www.domstole.se/Funktioner/English/The-Swedish-courts/Administrative-courts-of-appeal/, 20. април 2015.

³⁹ D. Pieters;

www.domstole.se/Funktioner/English/The-Swedish-courts/The-Supreme-Administrative-Court/, 20. април 2015.

⁴⁰ D. Pieters.

⁴¹ Manuel Carlos Palomeque Lopez, Manuel Alvarez de la Rosa, *Derecho del Trabajo*, Editorial Centro de estudios Ramon Areces, S. A., Madrid 2001, 1141-1144.

но обележје ове реформе јесте укидање специјалних радних судова, односно прописивање да судови опште надлежности решавају радне и социјалне спорове, али уз предвиђање специјализованог поступка.⁴²

Организација и састав радног и социјалног судства - Правосудне институције које решавају радне и социјалне спорове у Шпанији су: Социјални судови (*Juzgados de lo Social*), који се формирају на локалном нивоу и улазе у састав судова опште надлежности; Социјална одељења виших судова (*Salas de lo Social de los Tribunales Superiores de Justicia de las Comunidades Autonomas*), који се формирају на нивоу покрајине; Социјално одељење Националног суда (*La Sala de lo Social de la Audiencia Nacional*); и Социјално, четврто, одељење Врховног суда (*La Sala Cuarta del Tribunal Supremo o Sala de lo Social*).⁴³

У шпанском радном и социјалном судству није спроведено начело трипартизма, тако да су све наведене правосудне инстанце састављене искључиво од професионалних судија, при чему су локални социјални судови засновани на инокосном принципу суђења, а сви остали на зборном принципу (по правилу су то трочлана судска већа).⁴⁴

Надлежност судова за решавање радних и социјалних спорова - Радно и социјално судство у Краљевини Шпанији је надлежно: 1) за решавање индивидуалних радних спорова, под којима се подразумевају сви спорови произашли из обављања подређеног рада од стране радника, а за рачун послодавца, без обзира да ли се тај рад извршава у форми радног односа, као и спорови између запослених у јавној управи и органа власти када јавна управа обавља привредну делатност; 2) за решавање колективних радних спорова; и 3) за решавање социјалних спорова и то како спорова у вези система социјалног осигурања, тако и спорова у вези система социјалне заштите.⁴⁵

Локални инокосни социјални судови решавају индивидуалне радне спорове и социјалне спорове у првом степену. Социјална одељења виших судова поступају по изјављеним жалбама против одлука локалних социјалних судова и решавају у првом степену колективне радне спорове чији се ефекти простиру на подручју не ширем од територијалне аутономије. Социјално одељење Националног суда решава у првом степену колективне радне спорове чији се ефекти простиру на целу државу, односно на простору ширем од територијалне аутономије. Социјално одељење Врховног суда поступа по жалбама изјављеним против одлука Социјалних одељења

---

⁴² *Ibid.*

⁴³ D. Pieters, 312-313; M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa, 1144-1146.

⁴⁴ B. Vivier *et al.* 120-146; M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa.

⁴⁵ M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa, 1146-1152.

виших судова и Социјалног одељења Националног суда, и одлучује о ванредним правним лековима изјављеним против одлука локалних социјалних судова.⁴⁶

Месна надлежност се, по правилу, одређује према месту обављања подређеног рада и спрам седишта туженог.⁴⁷

Страначка, парнична и постулативна способност пред радним и социјалним судством - Начелно, страначку способност пред шпанским радним и социјалним судством имају сва физичка и правна лице, а парничну способност сва пунолетна физичка лица, као и лица која су напунила 16 година, док правна лица предузимају процесне радње преко својих статутарних заступника. Заступање од стране стручног заступника (адвоката, дипломираног правника синдиката) није обавезно у првом степену пред локалним социјалним судовима, али јесте пред осталим инстанцама.⁴⁸

Поступак решавања радних и социјалних спорова - Поступак решавања радних и социјалних спорова примарно регулише Закон о радном поступку, као *lex specialis*, а супсидијарно се примењују правила општег грађанског поступка, као *lex generali*. *Lex specialis* поступак се, пре свега, заснива на начелима хитности и неформалности, који принципи налажу да се процесне радње предузимају у што краћим роковима и да се обавезна форма процесних радњи сведе на минимум.⁴⁹

У радним споровима обавезан услов за покретање судског поступка јесте претходни покушај решавања спора алтернативним методама пред Институтутом за мирење, посредовање и арбитражу, који је аутономна институција социјалних партнера. Уколико дође до закључења вансудског поравнања исто имаправну снагу извршне исправе. Са тим у вези, прописано је правило да тужбени захтев, односно тужба у целини мора бити у битном⁵⁰ идентична захтеву за алтернативно решење спора.⁵¹

У социјалним споровима обавезан услов за покретање судског поступка јесте претходно изјављивање приговора институцији система социјалне сигурности која је донела спорну одлуку. Рок за изјављивање приговора износи 30 дана од дана достављања одлуке, након чега установа социјалне сигурности има рок од 45 дана за доношење другостепене одлуке

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ В. Vivier *et al.*; М. С. Р. Lopez, М. А. de la Rosa, 1152-1155.

⁴⁹ Обавезна форма процесних радњи није независна вредност, која је сама по себи циљ, из ког разлога је треба примењивати само у оној мери у којој иста доприноси остваривању права на судску заштиту; више, Вид.: М. С. Р. Lopez, М. А. de la Rosa, 1155-1157.

⁵⁰ Наводи, чињенице, доказни предлози и правни основ тужбе, као и врста, обим и висина тужбеног захтева.

⁵¹ М. С. Р. Lopez, М. А. de la Rosa, 1159-1160; В. Vivier *et al.*; С. Јашаревић, 196-197.

у управном поступку, а у случају ћутања управе сматра се да је приговор одбијен и тада осигураник, односно корисник, има рок од 30 дана за подизање тужбе пред судом.⁵² Такође, и овде је прописано правило о обавезном подударану садржаја приговора у управном поступку и тужбе пред социјалним судством.⁵³

Тужилац може поднети захтев за обезбеђење доказа, чак и пре подизања тужбе пред судом, о ком захтеву суд одлучује без претходног достављања захтева за обезбеђење туженој страни на изјашњење.⁵⁴

Парнични поступак се покреће тужбом у писаној форми. У тужби се може поставити захтев за одређивање привремене мере, а суд исту може одредити и по службеној дужности.⁵⁵

На првом рочишту суд има обавезу да покуша да постигне споразум између странака у спору, па тек уколико не дође до судског поравнања приступа се суђењу.⁵⁶

Главна расправа се заснива се на начелима контрадикторности, јавности и усмености, као и на принципу коцентрације поступка, који императивно налаже да се главна расправа мора одржати на једном рочишту.⁵⁷ Поступак у целини, па самим тим и главна расправа, пред радним и социјалним судством креће се у оквирима, са једне стране начела акузаторности, својственог приватном праву, и са друге стране, захтева за утврђивање материјалне истине у поступку, што је својствено јавном праву, тако да судија у поступку решавања радних и социјалних спорова има шира овлашћења у односу на класичан грађански поступак.⁵⁸

Поступак пред радним и социјалним судством је бесплатан за раднике, осигуранике и кориснике социјалне заштите, што између осталог подразумева бесплатну правну помоћ и ослобађање од плаћања трошкова судског поступка. Такође, послодавци могу стећи право на бесплатну правну помоћ уколико докажу да немају довољно финансијских средстава.⁵⁹

Првостепени поступак се, по правилу, завршава доношењем пресуде. Пресуду мора да донесе судија појединац, односно председник већа, пред којим су извођени докази, док у случају промене поступајућег судије докази морају поново да се изводе. Свака пресуда мора садржати образложење.⁶⁰

---

⁵² D. Pieters.

⁵³ M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa, 1160-1161.

⁵⁴ *Ibid.*, 1163.

⁵⁵ *Ibid.*, 1163-1165.

⁵⁶ *Ibid.*, 1165.

⁵⁷ B. Vivier *et al.*; M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa, 1155-1157.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa, 1155-1157.

⁶⁰ *Ibid.*, 1169-1170.

Против одлуке локалног социјалног суда може се изјавити жалба о којој одлучује социјално одељење вишег суда, а против другостепене одлуке вишег суда може се изјавити ревизија о којој одлучује Социјално одељење Врховног суда Шпаније.⁶¹ Против првостепених одлука социјалног одељења вишег суда и Социјалног одељења Националног суда Шпаније може се изјавити касациона жалба о којој одлучује Социјално одељење Врховног суда. Овај правни лек је институционализован ради уједначавање судске праксе и обезбеђивања двостепености у колективним радним споровима.⁶²

5. РЕПУБЛИКА ИТАЛИЈА

Република Италија је 1893. године, по угледу на француске савете праведника основала већа добрих људи (*Collegi dei Probiveri*), али је убрзо одустала од концепта специјализованог радног судства, те је 1928. године радне спорове вратила у надлежност судова опште надлежности.⁶³ Значајна година у развоју италијанског радног и социјалног судства јесте 1973. година, када је донет Закон о уређењу индивидуалних радних спорова и спорова у области обавезне социјалне заштите и помоћи, којим су предвиђена посебна парнична правила за решавање радних и социјалних спорова, а која процесна решења су се показала успешним, у смислу убрзања и поједностављења поступка, те је наведени *lex specialis* био узор за реформу италијанског општег парничног поступка од 1995. године.⁶⁴

Организација и састав радног и социјалног судства - У Републици Италији радноправне и социјалноправне спорове решавају судови опште надлежности и то, у првом степену судија појединац окружног суда (*guidice unico del tribunale*), у другом степену посебно одељење апелационог суда (*Corte d'apelo*), које се састоји од троје професионалних судија и у трећем степену касациони суд (*Corte di cassazione*) у већу од петоро професионалних судија.⁶⁵ У организационо-финансијском смислу радно и социјално судство припада министарству правде.⁶⁶ Социјални партнери немају своје представнике раду суда, односно начело трипартизма није имплементирано у италијанске судове за решавање радних и социјалних спорова.⁶⁷

⁶¹ D. Pieters; M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa, 1171-1178; B. Vivier *et al.*

⁶² M. C. P. Lopez, M. A. de la Rosa.

⁶³ С. Јашаревић, 193-195.

⁶⁴ М. Стојановић, *Радни спорови – СР Немачка, Аустрија, Република Италија, Република Словенија и Република Србија*, Крагујевац 2007, 76-99.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ B. Vivier *et al.*, 256-281.

⁶⁷ I. Van Hiel, „Lay judges in labour courts“, *Annual Legal Research Network Conference*, Groningen 2010.

Надлежност судова за решавање радних и социјалних спорова - Радно и социјално судство је надлежно за решавање индивидуалних радних спорова и социјалноправних спорова, али италијанско законодавство не предвиђа судску надлежност за решавање колективних радних спорова, што је суштински одраз италијанске традиције, у складу са којом се већа пажња поклања заштити појединачних права.⁶⁸ Ипак, правни колективни радни спорови се заобилазним путем решавају у поступку пред судовима, на тај начин што се *разбијају* на мноштво индивидуалних радних спорова, док се интересни радни спорови решавају алтернативним методама.⁶⁹ Критеријум за одређивање месне надлежности алтернативно може бити седиште предузећа, место заснивања радног односа и место обављања рада.⁷⁰

Странацка, парнична и постулативна способност пред радним и социјалним судством - У поступку пред окружним судом странка може учествовати у поступку без стручног заступника, уколико вредност предмета спора не прелази одређени новчани износ.⁷¹ Међутим, у поступку пред апелационим и касационом судом странка мора бити заступана од стране стручног лица, адвоката, представника синдиката или представника службе правне помоћи.⁷²

Поступак решавања радних и социјалних спорова - Италијански судови опште надлежности приликом решавања радних и социјалних спорова примењују посебан парнични поступак (*lex specialis*), а општи парнични поступак се примењује супсидијарно (*lex generalis*).

У радним споровима обавезан услов за покретање судског поступка јесте претходни покушај вансудског поравнања у поступку пред органом управе или у поступку пред синдикатом, док је факултативно остављена могућност вансудског поравнања у приватној сфери.⁷³ Орган управе пред којим се покушава мирно решења спора јесте Покрајинска канцеларија за рад и пуно запослење (*Ufficio provinciale del lavoro e della massima occupazione*), у оквиру које се формира Комисија за поравнање, која је трипартитног састава. Уколико у овом поступку мирења странке дођу до компромисног решења, комисија сачињава записник о поравнању, који потписују странке и председник комисије, а на захтев странке судија појединац даје овом записнику снагу извршне исправе.⁷⁴ Мирење у оквиру синдиката се уређује на различите начине путем колективних уговора, али се у сваком случају, уколико до компромиса дође, записник о поравнању, потписан од

---

⁶⁸ С. Јашаревић, 193-195.

⁶⁹ *Ibid*; М. Стојановић, 76-99.

⁷⁰ В. Vivier *et al.*; М. Стојановић, 84-85.

⁷¹ М. Стојановић, 86-87.

⁷² D. Pieters, 222.

⁷³ В. Vivier *et al.*; М. Стојановић, 81-83.

⁷⁴ М. Стојановић, 81-83.

странака, доставља Покрајинској канцеларији за рад и пуно запослење, која га чува, а судија појединац, на захтев странке, поравнању даје снагу извршне исправе.⁷⁵

У социјалним споровима осигураник или корисник, пре подношења тужбе суду, мора поднети институцији система социјалне сигурности својеврсну опомену пред тужбу, која је фактички исте садржине као тужба, па тек уколико та институција у року од деведесет дана не одговори на опомену или одговори негативно, може се покренути судски поступак.⁷⁶

У току парнице, на захтев странке или на захтев суда, синдикат, који мора бити означен од макар једне странке у спору, може давати запажања и информације у погледу предмета спора.⁷⁷

Начело хитности се огледа у краћим роковима за предузимање парничних радњи у односу на општи парнични поступак; док се расправно начело отелотворује кроз правило да је у току целог поступка пред судом иницијатива за извођење доказа на страни странака, дакле, по правилу, суд нема овлашћења да изводи доказе по службеној дужности.⁷⁸

У споровима из радног односа постоји могућност превременог извшења, и то у радним споровима под условом да послодавац не докаже да би таквим извршењем претрпео велику штету, а у споровима у којима је радник обавезана (тужена) страна под условом да радник не докаже да постоје важни разлози против превременог извршења.⁷⁹

Против одлука првостепених окружних судова, по правилу, је дозвољена жалба, изузев одлука у којима вредност спора не прелази одређени новчани износ. У поступку о жалби одлучује апелациони суд, пред којим је обавезна усмена расправа, а против његове одлуке се може изјавити ревизија касационо суду.⁸⁰ Посебну врсту правног лека против првостепених одлука представља жалба са резервом опредељених разлога, којом послодавац, као тужени, тражи од апелационог суда да одложи превремено извршење пресуде, у случају када је радник већ започео принудно извршење.⁸¹

6. ЗАКЉУЧАК

Упоредноправним приказом радног и социјалног судства на два пола европског социјалног модела може се доћи до одређених закључака. Првенствено, може се уочити да у нордијском социјално-демократском моде-

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ D. Pieters.

⁷⁷ М. Стојановић, 87.

⁷⁸ B. Vivier *et al.*

⁷⁹ М. Стојановић, 94-97.

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ *Ibid.*

лу државе благостања постоји наглашен јавни интерес за функционисањем система социјалне сигурности, што је нарочито видљиво у Краљевини Данској где судску власт у социјалноправним споровима врше управно-судски одбори, који се налазе у оквиру система управе, али су у свом раду независни од извршно-управне власти. Међутим, такво решење законодавца ствара велики ризик да извршно-управна власт искористи организационо-финансијску повезаност са одборима за заштиту социјалних права, а како би извршила притисак на одборе, ради ослобођења од социјалноправне одговорности носиоца система социјалне сигурности. Тако да је потребна изузетно развијена свест у друштву да државни апарат не злоупотреби интегрисаност судске заштите социјалних права у извршно-управну грану власти, већ да такву органску повезаност искористи за подизање нивоа заштите социјалних права грађана. У Данској таква друштвена свест очигледно постоји, јер њихов специфични систем специјализованог социјалног судства успешно функционише. С тим да је законодавац ипак предвидео активну улогу омбудсмана, као свог повереника, у циљу контроле рада управно-судских одбора.

У Краљевини Шведској је наглашен јавни интерес за функционисањем система социјалне сигурности артикулисан кроз мрежу управних судова који контролишу законитост вршења редистрибутивне функције од стране институција система социјалног осигурања и система социјалне заштите. При чему је непостојање специјализованог судства за решавање социјалних спорова делимично компензовано особеним саставом судског већа у управним судовима када решавају социјално-правне спорове, у виду учешћа у одлучивању судија поротника који имају посебна знања и искуства у домену социјалне сигурности. Такође, и шведски законодавац је предвидео активну улогу омбудсмана, као свог повереника, у циљу контроле рада установа социјалне сигурности.

У скандинавским социјалноправним државама институционализовано је специјализовано судство за решавање радних спорова и то на тај начин што је у Данској предвиђено постојање само једног радног суда, који је надлежан за правне колективне радне спорове, с тим да у судским већима у радном суду председавају професионалне судије највише судске инстанце у држави, Врховног суда Краљевине Данске. Дакле, већ у првом (и последњем) степену остваривања економских права пред судом пружа се најквалитетнија судска заштита које национално правосуђе може да пружи, а на тај начин се доприноси и хитности решавања радних спорова.

Специфичност шведског специјализованог судства за решавање радних спорова јесте постојање само једног Радног суда, који је, по правилу, надлежан за решавање свих радноправних спорова у држави, некада као првостепена инстанца, а некада као другостепена инстанца, при чему се

може уочити снажан акценат законодавца на улогу социјалних партнера приликом решавања радних спорова. Наиме, не само да је установљен обавезан претходни покушај алтернативног решења радног спора уз обавезно учешће синдиката, већ је и директна судска заштита социјално-економских права радника од стране високо специјализоване правосудне институције, какав је шведски Радни суд, условљена учешћем синдиката у поступку у својству супарничара са радником. Овакво законодавно решење је последица шведске традиције постојања снажних организација социјалних партнера, које имају толерантне односа, отелотворене кроз колективно преговарање, а што је омогућило стабилан друштвени развој, из ког разлога законодавац преноси значајан део надлежности за решавање радних спорова на социјалне партнере. Снажна улога шведских синдиката у решавању радних спорова је од великог значаја за развој социјалне демократије и успостављања социјалног мира, а истовремено економично решење за државу, с` обзиром да се неретко дешава да се радни спор реши алтернативним путем пре покретања поступка пред судом, дакле пре проузроковања трошкова рада суда. Уколико до поступка пред радним судом ипак дође синдикат опет има конструктивну улогу, у смислу усмеравања спора у правцу пријатељске нагодбе.

Нордијски системи судске заштите социјално-економских права су веома инспиративни, посебно дански систем радног и социјалног судства, који је један од најособенијих система у Европи. Међутим, тешко да би такав систем, који подразумева развијену друштвену свест, био применљив у домаћим друштвено-економским условима, које карактерише неразвијеност социјалне и економске демократије, као и криза институција уопште. Ипак, јачање утицаја социјалних партнера у државним институцијама, посебно на начин како је то учињено у Шведској, треба да буде идеја водиља нашем законодавцу приликом нормирања друштвених односа по основу обављања подређеног рада и у вези са таквим радом.

На другом, *јужном њолу* европског социјалног модела, у медитеранским државама благостања, карактеристична је специјализација радног и социјалног судства у процесном, али не и у организационом погледу.

Наиме, у шпанском друштву, током XX века, смењивале су се монархија и република, као и диктаторски и демократски режими, што се одразило и на судску заштиту социјално-економских права, на тај начин што је функционисање специјализованог радног и социјалног судства у више наврата увођено и укидано, да би данас у Краљевини Шпанији радне и социјалне спорове решавали судови опште надлежности у посебном поступку. Такво решење је подложно критици, с` обзиром да је неучествовање представника социјалних партнера у раду суда битна мана шпанског правосуђа са аспекта економске и социјалне демократије, посебно имајући у виду да

је трипартизам основно обележје социјалног дијалога у Европи. Међутим, савремени шпански систем решавања радних и социјалних спорова сматра се веома успешним,⁸² пре свега због квалитетне специјализације поступка, и то како судског, у којем је доследно спроведено начело хитности, неформалности и бесплатности, тако и предсудског поступка, који се одвија пред институцијама за мирење и посредовање.

Имајући у виду да је и наше друштво у XX веку прешло пут од монархије до републике, као и пут од аутократског једнопартијског режима до демократског вишепартијског режима, а с` обзиром да у Србији, такође, није извршена организациона специјализација радног и социјалног судства, шпански модел увођења посебног судског поступка за решавање радних и социјалних спорова може бити узорни модел за специјализацију дела нашег парничног поступка, као прелазне фазе до увођења трипартићних радних и социјалних судова.

У погледу италијанског система радног и социјалног судства главна замјерка се односи на чињеницу да социјални партнери не учествују у процесу доношења судских одлука, тј. на чињеницу да у раду судова који решавају радне и социјалне спорове није спроведено начело трипартизма, док се позитивно се могу вредновати законска решења којима се убрзава судски поступак, у смислу предвиђање краћих рокова за предузимање процесних радњи, и прописи којима се предвиђа обавезан покушај мирења пре упуштања у судски поступак, с` обзиром да су наведени нормативи у складу са духом индустријских односа, а које односе одликују динамичност и нужност компромиса између интересно супростављених странака. При чему се може очекивати да ће италијанско радно и социјално судство ићи у правцу даље специјализације, јер правосуђе треба да се прилагођава друштвеним односима које регулише, а радни и социјални спорови, због своје наглашене социјалне димензије, нужно изискују посебан сензибилитет друштва, који се једино може остварити специјализацијом судова који решавају такве специфичне спорове.

---

⁸² С. Јашаревић.

*Bojan V. Božović, Ph.D. Student
University of Belgrade
Faculty of Law Belgrade
batricbozovic@yahoo.com*

North and South of European Labor and Social Judiciary

Abstract: *The work deliberates judicial protection of social and economic rights. A comparative overview of labor and social judiciary on two poles of European social model is given. On one side resolution of labor and social disputes in Danish and Swedish court procedure as representatives of the Nordic social democratic model of welfare state is analyzed, where public interest for social system security is emphasized and the role of social partners in resolving labor disputes is relevant. On the other side labor and social judiciary of Spain and Italy as representatives of Mediterranean model of welfare state is reviewed as a model defined by specialization of labor and social judiciary in procedural but not organizational way. All this is analyzed with the aim of affirmation of institutionalization of specialized professional judiciary for resolving labor and social disputes in our legal system.*

Key words: *social-economic justice, labor and social dispute, European social model, welfare state, labor and social judiciary.*

Датум пријема рада: 25.10.2015.